

Luboš Kolář

Vybrané prostředky vyjadřování probability ve španělštině a v katalánštině

Posudek vedoucí bakalářské práce

Lingvisticky orientované závěrečné práce vznikající na oboru Hispanistika jsou s ohledem na zaměření tohoto studia a na oblasti, jimž je v jeho rámci věnována největší pozornost, začasťe pojímány jako kontrastivní analýzy, které se opírají o data z paralelního korpusu. Bakalářská práce předkládaná Lubošem Kolářem je v tomto kontextu nicméně originální v tom smyslu, že se neuchyluje k porovnávání španělštiny a češtiny, ale staví do kontrastu španělštinu a katalánštinu. Pozoruhodné přitom je, že katalánština zde není jazykem, k němuž by bylo pouze okrajově přihlíženo. Z hlediska pozornosti, která je věnována oběma jazykům, je práce naopak naprosto vyvážená, a jedná se tak o studii, již by bylo možné označit za hispanisticko-katalanistickou. Volbou tématu a přístupem k němu tedy autor práce sám sebe postavil před obtížný úkol, v němž musel prokázat výbornou znalost obou jazyků, přičemž katalánštině se věnoval pouze v rámci volitelných kurzů nabízených Střediskem katalánských studií Karla Velikého. Mohu s radostí konstatovat, že se Luboš Kolář s touto výzvou dle mého názoru vyrovnal naprosto bez obtíží a výsledkem je práce, která přináší mnoho zajímavých informací o obou jazycích.

Strukturou i rozsahem (58 stran včetně úvodních listů a bibliografie) práce odpovídá standardnímu úzu. Autor nejprve stručně popisuje teoretická východiska svého zkoumání, následně se věnuje praktické korpusové analýze a svá zjištění shrnuje v závěrečné kapitole. Chtěla bych na tomto místě nicméně vyzdvihnout fakt, že přestože si autor zvolil poměrně abstraktní téma vyjadřování probability, které se přímo týká velmi komplexní a těžko uchopitelné kategorie modalit, z práce si odnáším dojem naprosté ucelenosti. Autorovi se dle mého názoru výborně podařilo vystihnout podstatu zkoumané problematiky a tuto s ohledem na bakalářskou úroveň a zejména na malé množství autentických jazykových dat, o něž se mohl opřít, popsat prakticky vyčerpávajícím způsobem.

Práce je uvedena stručnou kapitolou, v níž autor definuje cíle svého zkoumání. Teoretickou část práce pak reprezentují kapitoly č. 2 a 3, kde se Luboš Kolář postupně věnuje dvěma hlavními prostředkům systémového vyjadřování probability ve španělštině a v katalánštině: epistémickému futuru a modálním slovesům (slovesným perifrázím) s epistémickou interpretací. Kapitoly mají logickou strukturu, v jejímž rámci autor seznamuje čtenáře se vším podstatným, aniž by zabíhal do zbytečných detailů nebo se ztrácel v obsáhlých výkladech

o modalitě, které přesahují to, co se očekává od bakalářské práce. S potěšením mohu také konstatovat, že v předkládaných informacích nenacházím žádná zkrácení nebo zjednodušení a úvodní část práce je možné pojmout jako výborně zpracovaný přehled možností, jak v obou jazycích vyjádřit to, co Bohumil Zavadil nazývá modálním významem potenciálním probabilitivním, a to s přihlédnutím k místu, které dané prostředky zauímají v normě současné španělštiny a katalánštiny.

Těžištěm práce jsou prakticky pojaté kapitoly 4–7, kde autor za pomoci korpusu InterCorp zkoumá výše popsané systémové prostředky na autentickém jazykovém materiálu. Jednou z hlavních otázek, již si klade, je, nakolik je platné tvrzení normativních gramatik, že paradigma *PARLARÉ* v katalánštině funguje striktně jako indikativ futura, přičemž pravděpodobnost v přítomném čase (která je ve španělštině spjata primárně s tzv. dislokovanou nebo probabilitivní funkcí *HABLARÉ*) vyjadřuje katalánština pouze prostřednictvím perifrází. Sekundárně pak autora práce zajímá i panorama vyjadřování probability obecně a míra, do jaké se oba zkoumané jazyky mezi sebou překrývají.

Autor se pro zkoumání této problematiky rozhodl pracovat s paralelním korpusem InterCorp a jeho práce je podle mne výbornou ukázkou toho, že tento korpus v současné době poskytuje relativně rozsáhlý materiál i pro zkoumání jazyků dříve méně zastoupených, jako je právě katalánština. Autor pracuje se dvěma subkorpusem: subkorpusem španělských originálů a jejich přímých katalánských protějšků a subkorpusem anglických originálů disponujících španělským i katalánským překladem (korpus bohužel v současnosti nabízí jen jeden katalánský originál se španělským překladem). Tuto volbu hodnotím jako velmi šťastnou, protože umožňuje autorovi sledovat, do jaké míry jazyk originálu ovlivňuje volbu katalánského protějšku.

V rámci korpusové analýzy Luboš Kolář nejprve zkoumá katalánské protějšky probabilitivního užití *HABLARÉ*, *HABRÉ HABLADO* a *deber (de)*. Tuto část dále doplňuje zpětnou analýzou španělských konstrukcí, jimž v katalánském překladu odpovídalo *deure* (kapitola 5). Zařazení této zpětné analýzy považuji za metodologicky velmi důležité, nicméně podotýkám, že doprovodný komentář je v této kapitole poněkud zavádějící, protože autor hovoří u španělského originálu o „překladových protějšcích“, což nepovažuji za zcela příhodné. V části postavené na anglických originálech se pak soustředí na protějšky anglického *must* v epistémické interpretaci.

U všech analýz bych chtěla vyzdvihnout zejména dva aspekty:

- Pečlivá práce s jazykovým materiálem a zejména ruční třídění základní konkordance. Například u paradigmatu *HABLARÉ* autor na počátku pracoval s téměř

dvěma tisíci výsledků, z nichž ručně získal 76 případů, které jednoznačně odpovídaly MV probabilitivnímu.

- Autor zdařile pracuje s jazykovým vzorkem a souhrnné tabulky bezrozporně dokládá konkrétními příklady. Komentáře k těmto vzorkům pak poukazují na autorův jazykový cit a schopnost vnímat subtilní významové odstíny jak ve španělštině, tak v katalánštině.

Závěrečná kapitola č. 8 dle mého názoru výstižně shrnuje autorovy nejdůležitější postřehy a podává poměrně komplexní obraz probability jakožto jazykové kategorie.

Po formální stránce je práce připravena pečlivě, pouze ojediněle nacházím chyby v interpunkci. Kladně hodnotím zařazení katalánského resumé.

Náměty k obhajobě:

- V komentářích ke katalánským protějškům španělského *deber* si autor všímá, že zde španělskému indefinidu odpovídá primárně katalánské imperfektum. Vzhledem k tomu, že katalánské jednoduché préteritum je tvarem v současném jazyce málo používaným, nabízí se otázka, zda by bylo možné tuto perifrázi použít v běžně užívaném minulém čase s pomocným slovesem *anar*. Jak frekventovaná je podle autora v současném jazyce konstrukce typu *va deure parlar*?

- Autor v práci v zásadě ztotožňuje probability s epistémickou modalitou. Toto zjednodušení pro účely textu je naprosto v pořádku, nabízí se nicméně otázka, jak autor v obecnější rovině vnímá vztah mezi těmito dvěma oblastmi. Do jaké míry se překrývají a jsou podle autora naopak oblasti, kde by se rozcházely?

- Jak jsem již zmínila, text na mne působí uceleně a nabývám z něj dojmu, že téma bylo (zejména s ohledem na možnosti, které aktuálně nabízí paralelní korpus) prakticky vyčerpáno. Došel autor stejného závěru, nebo při svém bádání našel oblasti, které by podle něj nabízely prostor pro další zkoumání a srovnávání?

Jak vyplývá z výše řečeného, práci jako celek považuji za velmi zdařilou, metodologicky promyšlenou a zejména v rovině kontrastivního srovnání dvou jazyků, z nichž jeden není hlavním předmětem autorova studia ani jeho jazykem mateřským, za nadprůměrnou. Jednoznačně ji doporučuji k obhajobě a předběžně hodnotím známkou *výborně*.